

Türk Devletleri Teşkilatına Üye Ülkelerde Ortak Bir Siyasi Finansman Önerisi

Fatih KOÇ¹

Öz

21. yüzyıl ile Dünyada gelişen ve değişen politik konjonktür bağımsız Türk Devletlerini kendi aralarında birçok alanda iş birliği yapmaya yöneltmiştir. Bu husustaki girişimlerin en önemlilerinden bir tanesi 28 alanda iş birliği yapmak üzere 2009 yılında kurulan Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)'dir. Teşkilat 2025 yılı itibarıyla 5 asli üyeye ve gözlemci olarak; 3 ülkeye ve 1 tane ekonomik iş birliği teşkilatına sahiptir. Siyasi, ekonomik, yargı ve yasama alanları başta olmak üzere birçok alanda iş birliği hedefleri olan TDT'ye üye ülkelerde; mezkûr alanlarda ortak bir anlayışın geliştirilebilmesi, daha demokratik bir yönetim anlayışının sergilenebilmesi ve daha şeffaf ve adil seçimlerin yapılabilmesi bu iş birliğine önemli katkılar sunabilir. Dolayısıyla bu alanlarda hedeflenen iş birliğinin sağlanabilmesi için anayasalarında demokratik yönetim anlayışına yer veren TDT'ye üye ülkelerde siyasi finans alanında da ortak bir anlayışın sağlanması bu ülkeler arasındaki mezkûr alanlarda iş birliğine hizmet edebilir. Düzenledikleri zirvelerde yapılan iş birliklerini daha fazla geliştirmek istediklerini beyan eden TDT'ye üye ülkelerde; ülkeyle ilgili kararların alınmasındaki kuruluşlardan birisi olan partilerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için finansman çok önemli olup çalışma, siyasetin finansmanındaki yöntemlerden birisi olan doğrudan yardımlar ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın sonucunda TDT'ye üye ülkelerde ortak bir finansman anlayışının olmadığı tespit edilmiş olup bu hususta ortak bir anlayışın oluşabilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Türk Dünyası, Siyasi Parti, Finansman, Hazine Yardımı

A Proposal for Common Political Financing in the Member States of the Organization of Turkic States

Abstract

In this study, the situation of state aids, which is one of the financing methods of political parties, in the member countries of the Organisation of Turkic States (OST) is examined and it is aimed to reveal whether there is a common understanding in these countries or not. As of the 21st century, parties, which are one of the indispensable elements of democracy due to their characteristics, exist in almost all countries of the world. When the member countries of the OST are analysed, it is seen that there are many parties in these countries and the person(s) who will govern the country are elected from these parties as a result of a certain election system and campaign. In the member countries of the OST, which cooperate in many areas, especially political and economic cooperation, and declare that they want to develop this further in the summits they organise; the continuation of the existence of parties, which are one of the institutions in making decisions about the country, is very important for the aforementioned reasons, and financing is equally important for the parties to continue their existence. A qualitative method was used in the study and as a result of the study, it was determined that although there are goals and efforts to ensure cooperation in many areas, especially political and economic cooperation in the OST countries, there is no common understanding on state aid.

Keywords: Politics, Turkish World, Political Party, Financing, Treasury Aid

Atıf İçin / Please Cite As:

Koç, F. (2025). Türk Devletleri Teşkilatına üye ülkelerde ortak bir siyasi finansman önerisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (3), 1047-1056. doi:10.33206/mjss.1647272

Geliş Tarihi / Received Date: 26.02.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 14.05.2025

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ardahan, fatihkoc@ardahan.edu.tr,

 ORCID ID: 0000-0002-5639-5545

Giriş

İlk olarak ‘Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi’ olarak kurulan ve sahip oldukları halkları arasındaki ortak dil, kültür, gelenek ve görenekleri temel alarak üye ülkelerde daha kapsamlı bir iş birliğinin sağlanmasına yönelik amaçları olan Türk Devletleri Teşkilatı, Türk devletleri arasındaki birliğin sağlanabilmesi açısından önemli bir kuruluştur. 3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan Antlaşması ile kurulan birliğin üye ülkelerde birçok alanda iş birliğinin sağlanmasına yönelik hedefleri mevcuttur. Özellikle bu hedefleri arasında bulunan siyasi iş birliğinin sağlanması hususunda birliğe üye ülkelerdeki siyasi partiler önemli olup bu nedenle bu ülkelerdeki partilerin varlığını ve faaliyetlerini devam ettirebilmesi önem arz etmektedir. Birliğe dahil ülkelerin anayasalarında demokratik yönetim tarzına yer verilmesi ve siyasi partilerin de demokratik siyasal sistemlerinin önemli kurumlarından biri olması mezkûr iddiayı desteklemektedir. Birçok amacı ve hedefi bünyesinde barındıran siyasi partilerin ülkelerdeki iktidar gücünü elde etmek ve bunu kullanmak gibi bir amacı da olduğu için bir taraftan demokrasinin temel ilkelerinden birisi olan seçme ve seçilme hakkının gerçekleştirilmesi sürecindeki seçim kampanyalarını yürütebilmesi diğer taraftan seçimlere katılabilmesi için gerekli örgütlenmelerini yapmış olmaları için finansmana ihtiyaçları vardır. Kuruldukları dönem itibariyle finansman ihtiyaçlarını klasik gelir kaynakları olarak adlandırılan üye aidatları ve üye giriş aidatları ile karşılayan partiler 20. yüzyıl itibariyle dünyada ideolojik mücadelede yaşanan değişim ve dönüşüm nedeniyle bu gelir kaynaklarından mahrum kalmaya başlamışlardır. Bu süreçle birlikte partiler açısından finansman açığı ortaya çıkmış ve ortaya çıkan bu finansman açığı, 2.Dünya Savaşı’nın nihayete ulaşmasıyla demokratik yönetim biçimlerinin dünyada gelişmesi ve bu ülkelerdeki siyasal propaganda ve pazarlama yapabilmek için geliştirilen seçim kampanyaları vb. nedenlerden dolayı daha fazla derinleşmiştir.

Siyasette finansman olgusu partiler ve onların adayları için çok önemlidir. Siyasette finansman olgusu, partilerin ve onların adaylarının iktidarı elde etmek ve onun imkanlarını kullanabilmeleri için rakipleri ile rekabet edebilmeleri için onlara sağlanan mali imkanların yanında partilerin ve adaylarının seçim kampanyalarını da barındıran, ülkelerin sahip oldukları politik sistemlerine göre değişiklik gösteren bir kavramdır.

Siyasetin finansman şekillerinden birisi olan hazine yardımları partilere devlet tarafından doğrudan yapılan bir yardım çeşididir. 20. yüzyılda klasik gelir kaynaklarında büyük bir düşüş yaşayan partilerin; finansman ihtiyaçlarının giderilmesi ve mali olarak güçlü kişi ve kuruluşların etkisinden kurtarılabilmesi için verilen hazine yardımları ilk olarak 1928 yılında Uruguay’da uygulanmış olup Türkiye’de 1965 yılında, Türk Devletleri Teşkilatı’na üye ülkelerde ise 1991 yılından sonra uygulanmaya başlanmıştır. Seçim demokrasisi açısından olumlu ve olumsuz etkileri olan hazine yardımları 21.yüzyıl itibariyle özellikle seçim dönemlerinde kamuoyunu sıkça meşgul etmektedir. Özellikle bu dönemler başta olmak üzere hazine yardımlarına yönelik; yardımların uygulamadan kaldırılması, hukuki dağıtım kriterlerinin yeniden gözden geçirilmesi, partilerin klasik gelir kaynaklarının yeniden canlandırılması gibi birçok talep ve eleştiri dile getirilmektedir. Her ne kadar hazine yardımı düzenlemesinin usulüne ve esasına yönelik böylesi eleştiriler getirilse de konumuz ve sınırlılıklarımız itibariyle Türk Devlet Teşkilatı’na üye ülkelerde siyasi birliğin sağlanabilmesi hususunda siyasi partilerin önemli role sahip olmaları, partilerin varlıklarını devam ettirebilmesi ile faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duydukları finansman kaynağının karşılanmasında cari kanuni düzenlemelerde bulunan hazine yardımlarını önemli hale getirmektedir.

Çalışmada Türk Devletleri Teşkilatına üye ülkelere Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkiye’deki siyasetin finansmanında doğrudan devlet yardımı şeklinde verilen hazine yardımları incelenmiş olup Kırgızistan’da siyasi partilere yönelik böyle bir yardım çeşidi bulunmadığı için Kırgızistan çalışmaya dahil edilememiştir. Fakat çalışmanın sonunda tüm üye ülkelere yönelik yeni bir anlayışın geliştirilmesi ve ortak bir uygulamanın olması için öneriler getirilmiştir.

Siyasetin Finansmanı

Siyasi partiler için çok önemli olan finansman kavramına yönelik birçok tanım bulunmaktadır. Dar olarak seçimlerde propaganda yapmak için gerekli olan para olarak tanımlanan siyasetin finansmanı (Michael

Pinto-Duschinsky and Marcin Walecki, 2005: 4), partilerin iktidara yönelik hedeflerini gerçekleştirmek, yöneticileri ve adayları için lazım olan parasal ihtiyaçların karşılanması şeklinde geniş olarak tanımlanmaktadır (Z.Paltiel, 1987: 454). Ama bu tanımlamalar yine yalın kalmakta ve siyasi partilerin sadece seçim dönemlerindeki faaliyetlerine yönelik bir hal almaktadır. Dolayısıyla siyasetin finansmanı kavramının seçim dönemleri dışındaki zamanı da içereceği bir tanımlamasının yapılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Buradan hareketle siyasetin finansmanı, partilerin iktidara yönelik hedeflerini gerçekleştirebilmeleri ve adaylarının belli bir devlet görevine seçilebilmeleri için mücadele etmeleri neticesinde partilere, yöneticilere ve adaylarına hükümet şekillerine göre değişebilecek şekilde mali anlamda sunulan imkanlardır (Nassmacher, 2003: 4). Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere finansman olgusu partilerin ve yöneticilerinin hem gelir hem de giderlerini kapsamaktadır (Gençkaya, 2000: 135). 1932 yılında Pollock tarafından Yurtdışında Para ve Politika eseri ile bilimsel bir açıdan ilk kez incelenen siyasetin finansmanı (Pollock, 1932: 328) izleyen zaman içerisinde yönetimsel anlamda yaşanan sorunlar, şeffaflık ilkesinin göz ardı edilmesi, gazetelere yer alan skandallar başta olmak üzere kitle iletişim araçlarında oluşan olumsuz algı gibi nedenlerden dolayı bilimsel olarak belli bir süre incelenememiştir (Heard, 1960: 75). Fakat küreselleşme olgusunun hız kazanması ile ülkelerin gündeminde yeniden yer almaya başlayan finansman kavramı demokratik açıdan sorun yaşayan ülkelerdeki kısıtlı iktisadi güce sahip kitle partilerin varlığı (Hopkin, 2004: 3) ve bu partilerin ye sayılarında meydana gelen hızlı düşüşler nedeniyle daha büyük bir sorun haline dönüşmüştür (Mair and Biezen, 2001: 6-7). Dolayısıyla partiler açısından büyük bir sorun haline gelen finansman açığı devletler tarafından partilere verilecek/verilen hazine yardımları ile kapatılmaya çalışılmış ve bu düzenleme Batı demokrasilerinin birçoğunda partiler, devlet ve vatandaşlar arasındaki ilişki açısından çok önemli bir gelişme olarak kabul görmüştür (Pierre, v.d., 2000: 1-2). Ancak hazine yardımları beraberinde; devletlerin siyasetin finansmanına daha fazla müdahil olmalarını, kartel parti sistemi denilen yeni bir sorunun ortaya çıkmasını ve mali olarak şeffaflık sorununun derinleşmesini getirmiştir (Katz and Mair, 1995: 6).

Bir ülkenin sahip olduğu demokratik ve ekonomik gelişmişlik seviyesi, bir ülkedeki siyasi ve ekonomik şeffaflık olayları, seçim sistemi ve partilere ait örgütlerin durumu gibi birçok faktör siyasetin finansmanı ile ilişkilidir. Bu zellikleri nedeniyle siyasetin finansmanının ve finansman çeşitlerinden birisi olan hazine yardımlarının etki alanı genişlemektedir. Yani devletler hem mali olarak siyaseti kontrol altında tutabilmekte hem de özel finansman yöntemlerini kontrol edebilmekte ve bu sayede partilerin ve adayların yaşadıkları mali açıdan farklılıkları kapatabilmektedir (Biezen, 2010: 67) Bununla birlikte 21.yüzyılın ikinci yarısından itibaren kitle iletişim araçlarının hızla yaygınlaşması ile siyasi rekabetin emek gücünden sermaye gücüne doğru kayışı ile mali açıdan güçlü olan partilerin mali açıdan güçlü olmayan partilere kıyasla ülkelerin siyasetinde daha etkin olabilmeleri siyasette finansman kavramının önemini artırmaktadır. İşte tam da bu noktada siyasi partiler kendileri için gelir getirici ve artırıcı faaliyetlere hız vermiş (Ohman, 2013: 7) ve bu durum hazine yardımlarının önemini daha fazla artırmıştır. Çünkü siyasal iletişim alanında seçmen çeşitliliğine göre yapılan seçim kampanyalarının maliyetleri bu sürecin tetikleyicisi durumundadır (Popper, 1945: 48). Seçim kampanya maliyetlerine ek olarak siyasi manada bir görevi icra edebilmek için her türlü kutsal değerlere bağlı şekilde verilen mücadelenin bir de mali açıdan maliyeti bulunmaktadır. Bu durum ise hazine yardımlarının mezkûr özelliğini bir kere daha ortaya çıkarmakta ve seçimlerin adalet ve eşitlik ilkelerine uygun olarak demokratik bir anlayışla gerçekleştirilmesi yönündeki beklentiyi artırmaktadır (Governance, 2003: 9).

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)

3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan'da düzenlenen Türk Devlet Başkanları Zirvesi'nde imzalanan Nahçıvan Antlaşması ile kurulan ve uluslararası bir örgüt olan Türk Konseyi 2021 yılında düzenlenen 8.Zirve sonunda Türk Devletleri Teşkilatı ismini almıştır. Teşkilatın kurucu yeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırėızistan ve Türkiye'dir. Özbekistan 2019 yılında teşkilata katılmış olup Macaristan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gözlemci ye sıfatındaki ülkelerdir. Teşkilatın siyasi iş birliği başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar ile iş birliğine kadar 20 alanda iş birliği sağlamaya yönelik hedefleri bulunmaktadır (TDT, 2024).

Azerbaycan

Çoğunluk ve nispi temsil seçim sistemlerinin uygulandığı (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995: 83) ve siyasi olarak yarı başkanlık sistemine sahip olan Azerbaycan'da siyasi partilere faaliyetlerinin finansmanı için devlet tarafından düzenli olarak hazine yardımı yapılmaktadır. Bu finansman tutarı her yıl bütçede ayrı bir satırda gösterilmekte olup (Azerbaycan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2022: 25.1) kanunda öngörülen hazine yardımının üst sınırı o partinin gelirinin iki katından fazla olamaz (Azerbaycan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2022: 25.3). Azerbaycan'dan hazine yardımının tahsisi; hazine yardımlarının %40'ı Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi'nde temsil edilen siyasi partiler arasında eşit olarak, %50'si Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisinde temsil edilen siyasi partilerden seçilen milletvekili sayısı ile orantılı olarak, %5'i tekrarlanan veya ilave yapılan seçimler sonucunda Azerbaycan Cumhuriyeti Millet Meclisinde temsil edilen yeni siyasi partiler arasında, %2,5'i Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi seçimlerinde geçerli oy alan ancak Millet Meclisinde temsil edilmeyen siyasi partiler arasında eşit olarak, %2,5'i ise bu Kanunun 25.2.4 maddesinde öngörüldüğü şekilde, kayıp sayısına göre siyasi partiler arasında orantılı olacak şekilde üç ayda bir yapılmaktadır (Azerbaycan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2022: 25.2-5). Her ne kadar partilerin hazine yardımı tutarlarında kanunun 27.maddesi gereğince verdikleri mali raporlarındaki gelirlerinin iki katından fazla olamayacağı yönünde kanuni bir sınır bulunmasına rağmen (Azerbaycan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2022: 25.3) seçimlerin yenilenmesi veya ilave seçim yapılması sonucunda Azerbaycan Cumhuriyeti Millet Meclisinde temsil edilmeye başlayan partiler mali sorun yaşarlar ise kanunun 25.1 maddesi uyarınca bütçede partiler için ayrılan hazine yardımlarının kullanılmayan kısmından ek yardım talep edebilirler. Eğer bu yöntem ile partilerin mali sorunları çözülemez ise devlet bütçesinin yedek ödeneklerinden ilave mali yardım sağlanır (Azerbaycan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2022: 25.6). Siyasi partiler aldıkları hazine yardımlarını devam eden parti faaliyetleri için kullanmalıdırlar.

Azerbaycan'ın en büyük partisi olan Yeni Azərbaycan Partisi'nin 2022 toplam geliri 26.794.284 manat olup bunun; 22.978.154 manatı üye aidatlarından, 241.574 manatı gayrimenkul gelirinden, 336.581 manatı yayın gelirinden, 8.140 manatı bağışlardan, 826.491 manatı diğer gelirlerden ve 2.403.344 manatı ise devlet yardımı olan hazine yardımlarından oluşmaktadır (Yeni Azərbaycan Partiyasının 31 Dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesbatları, 2022). Yeni Azərbaycan Partisi'nde hazine yardımlarının toplam gelirinə oranı yaklaşık %9 iken ikinci sıradaki Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası (VHP)'de 2022 yılı için toplam gelir 366.305,50 manat olup toplam gelirin %100'ü yani 366.305,50 manatı hazine yardımındır (Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının 31 Dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesbatları, 2022). Azerbaycan'da mecliste yer alan diğer partiler olan Respublikaçı Alternativ (REAL) Partiyası'nın, Vəhdət Partiyası (VP)'nin, Demokratik İslahatlar Partiyası (DİP)'nin, Azərbaycan Demokratik Maarifçilik Partiyası (ADMP)'nin, Böyük Quruluş Partiyası (BQP)'nin 2022 yılı için devlet yardımı 304.579,00 manat iken 2023 yılı için devlet yardımı 283.275,45 manattır (Respublikaçı Alternativ (REAL) Partiyası'nın 2022-2023 mali raporu, 2023; Vəhdət Partiyası (VP)'nin 2022-2023 yılları mali raporları, 2023; Demokratik İslahatlar Partiyası (DİP)'nin 2022-2023 yılları mali raporu, 2023; Azərbaycan Demokratik Maarifçilik Partiyası (ADMP)'nin 2022-2023 yılları mali raporu, 2023; Böyük Quruluş Partiyası (BQP)'nin 2022-2023 yılları mali raporu, 2023).

Kazakistan

Karma seçim sisteminin uygulandığı (Қазақстан Республикасының Конституциясы, 1995: 50) ve başkanlık sistemi ile yönetilen Kazakistan'da siyasi partilere düzenli olarak hazine yardımı yapılmaktadır (Kazakistan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2002: 18-1). Hazine yardımı en son seçim sonuçlarına göre Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Meclis Meclisinde temsil edilen siyasi partilere yıllık olarak ödenmektedir (Kazakistan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2002: 18-1.1). Partilere verilecek hazine yardımı miktarı ve yardımların denetlenmesi Kazakistan Cumhuriyeti bütçe kanunuyla, finansmana ilişkin prosedür Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu tarafından belirlenir (Kazakistan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu, 2002: 18-1.2-4). Hazine yardımları, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosunda temsil edilen partilere seçim sonuçlarının belirlenmesinden sonraki 5 gün içinde ve mali yıl boyunca her ayın son iş

gününde aldıkları oy oranlarına göre ödenmektedir. Hazine yardımlarının miktarı siyasi partilere verilen her oy için asgari ücretin %3'ü dikkate alınarak ilgili yıla ait Cumhuriyet Bütçesi Kanunu'nda belirlenmektedir (Kazakistan Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Yönetmelik, 2009: 1-7). Örneğin; 31 Mart 2024 tarihinde atanmış veya görevden ayrılmış milletvekillerinin yerine Kızılorda ve Pavlodar bölgelerinde yapılan seçimlerde Kazakistan Cumhuriyeti Meclis Komisyonu tarafından Cumhuriyet Bütçesinden karşılanmak üzere ayrılan hazine yardım miktarları; seçim kampanyalarının kitle iletişim araçlarında yayınlanmasına yönelik 400.000 (dört yüz bin) tenge, seçim öncesi halka açık etkinliklerin yapılması ve kampanya materyallerinin yayınlanması için 170.000 (yüz yetmiş bin) tenge, ulaşım giderleri için ise 100.000 (yüz bin) tengedir. Alınan karar Kızılorda ve Pavlodar bölgelerinin seçim komisyonlarına gönderilir, tüm adaylara bildirilir, Merkez Seçim Komisyonunun ve Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonunun internet sitesinde yayınlanır (Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu Kararı 1, 2024: 1-4). Yine 31 Mart 2024 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti Maslihatlarında (yerel meclislerinde) emekli olan milletvekillerinin yerine yapılacak seçimlerde Kazakistan Cumhuriyeti Meclis Komisyonu tarafından Cumhuriyet Bütçesinden karşılanmak üzere ayrılan hazine yardım miktarları; seçim kampanyalarının kitle iletişim araçlarında yayınlanmasına yönelik 240.000 (iki yüz kırk bin) tenge, seçim öncesi halka açık etkinliklerin yapılması ve kampanya materyallerinin yayınlanması için 120.000 (yüz yirmi bin) tenge, ulaşım giderleri için ise 65.000 (altmış beş bin) tengedir. Alınan karar Abay bölgesi, Akmola, Aktobe, Almatı, Doğu Kazakistan, Zhambyl, Zhetisu, Karaganda, Mangistau ve Pavlodar bölgelerinin seçim komisyonlarına gönderilir, tüm adaylara bildirilir, Merkez Seçim Komisyonunun ve Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonunun internet sitesinde yayınlanır (Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu Kararı 2, 2024: 1-4). Kazakistan'da 10 Ocak 2021 yılında yapılan parlamento seçimlerinde 5.148.074 (%71,09) oy alan (ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРТАЛЫҚ САЙЛАУ КОМИССИЯСЫ АҚПАРАТТЫҚ БЮЛЛЕТЕНЬ, 2024: 16) ve birinci parti olan AMANAT Partisi'nin (eski adı "Nur Otan") 2022 yılındaki 12.539.354 tenge olan toplam gelirin 7.884.290 (gelirlerinin yaklaşık %63'ü) tengesi cumhuriyet bütçesinden yapılan yardımlardan yani hazine yardımından oluşmaktadır (AMANAT Partisi, 2024).

Özbekistan

Karma seçim sisteminin uygulandığı (O'zbekiston Respublikasining Saylov Kodeksi, 2023: 9) ve başkanlık sistemi ile yönetilen Özbekistan'da siyasi partilere hem düzenli olarak hem de seçim dönemlerinde kampanya faaliyetlerinde kullanılmak üzere hazine yardımı yapılmaktadır. Siyasi partilere verilecek hazine yardımının miktarı, bu yardımların yapılacağı yıldan önceki yılda 1 Ocak tarihinde geçerli olan asgari ücret tutarının yüzde ikisinin seçmen sayısı ile çarpılması ile belirlenmektedir. Siyasi partilere kazandıkları milletvekili sayısı ile orantılı bir şekilde hazine yardımı verilmektedir (Özbekistan Cumhuriyeti Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Kanun, 2004: 7). Seçimlerde siyasi partilerin başka usullerle finanse edilmesi yasaklanmıştır. Hazine yardımlarının belirlenmesi ve siyasi partilere tahsis edilmesi hususunda Özbekistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu yetkilidir. Komisyon bir partiden aday gösterilen adayların kayıt edilmesinden sonra, kayıtlı aday sayısına göre belirlenen hazine yardımı miktarını ilgili siyasi partinin hesabına aktarmaktadır. Hazine yardımları; seçimlere yönelik kampanyalarda, kampanyaya katılan görevlilerin çalışmalarının organize edilmesinde ve seçim kampanyasıyla ilgili tüm parti faaliyetlerine harcanması gereklidir. Eğer yasama meclisi seçim sonuçlarına göre bir parti mecliste grup kurmayı gerektirecek kadar milletvekili kazanamaz ise almış olduğu hazine yardımını Özbekistan Cumhuriyeti devlet bütçesine iade etmelidir. Yani sürekli yardım yalnızca bir siyasi parti grubu oluşturmaya yetecek sandalyeye sahip siyasi partiler için geçerlidir (Özbekistan Cumhuriyeti Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Kanun, 2004: 8). Yasama Meclisindeki siyasi parti gruplarının faaliyetlerine yönelik örgütsel, teknik ve diğer desteklere yönelik devlet fonları, Yasama Meclisinin tahmini bütçesinde sağlanmaktadır (Özbekistan Cumhuriyeti Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Kanun, 2004: 9). Siyasi partilere ödenen hazine yardımlarının kaynağı Özbekistan Cumhuriyeti devlet bütçesi fonları olup ilgili yardımlar siyasi partilerin banka hesaplarına önceden belirlenen usullere göre aktarılmaktadır. İlgili mali yılda harcanmayan hazine yardımları bütçeye iade edilmez ve gelecek yıldaki parti faaliyetleri için kullanılır. Siyasi partiler isterse hazine yardımı almayı reddedebilirler (Özbekistan Cumhuriyeti Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Kanun, 2004: 10). Eğer bir

siyasi partinin faaliyetleri askıya alınır veya sonlandırılırsa hazine yardımı da otomatik olarak askıya alınır veya sonlandırılır. Bir siyasi partinin birleşme veya devralma şeklinde yeniden düzenlenmesi durumunda, siyasi partinin kanuni varisinin de hazine yardımı alma hakkı bulunmaktadır (Özbekistan Cumhuriyeti Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Kanun, 2004: 11). Özbekistan’da en çok milletvekiline sahip olan Özbekistan Liberal Demokrat Partisi (O‘zbekiston Liberal-Demokratik Partiyasi/UzLiDep)’nin 2024 yılı bütçesi 75 milyar 388,3 milyon soum iken bunun 43 milyar 549,4 milyon soumu devlet bütçesinden aktarılan hazine yardımından oluşmaktadır (Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati – O‘zbekiston Liberal-demokratik partiyasining 2023 yil byudjeti ijrosi va 2024 yil byudjetining asosiy ko‘rsatkichlari to‘g‘risida H I S O B O T | O‘zLiDeP, 2024)

Türkiye

Nispi seçim sisteminin uygulandığı (Türkiye Milletvekili Seçim Kanunu, 1983: 2) ve cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile yönetilen Türkiye’de siyasi partilere sürekli ve seçim kampanya dönemlerinde hazine yardımı verilmektedir. 2.Dünya Savaşının sona ermesiyle dünyada siyasi, iktisadi, hukuki alanlarda başlayan değişim ve dönüşüm hamlesi siyasi partilerde de kendini göstermiş olup daha öncesinde dernekler hukukuna tabii tutulan partiler dünya ülkeleri ile Türkiye’de bu tarihten sonra kendilerine özel yasalara tabii olmaya başlamışlardır (Uzun, 2011: 238). İlk kez 16.07.1965 tarih ve 648 sayılı yasa ile Türkiye’de uygulanmaya başlayan hazine yardımı zaman içerisinde birçok değişikliğe uğramış olup en son 22.04.1983 tarih ve 2820 sayılı yasa ile cari haldedir.

Türkiye’de siyasi partilere hem düzenli olarak hem de seçim dönemlerinde düzenleyecekleri seçim kampanyalarına yönelik hazine yardımı yapılmaktadır. Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından düzenlenen son milletvekili seçimlerinde en az %3 oy alan siyasi partilere her yıl ocak ayının ilk on gününde ödenmek üzere genel bütçenin “(B) Cetveli” nde yer alan toplam gelir tutarının beş binde ikisi partilere almış oldukları oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle ödenmektedir. Bununla birlikte siyasi partilere yapılacak hazine yardımları genel seçimlerde üç kat; yerel seçimlerde iki kat olarak uygulanmaktadır. Her iki seçim aynı yıla denk gelirse hazine yardımı üç kat şeklinde verilmektedir (Türkiye 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 1983: Ek 1). Örneğin; 1-10 Ocak 2024 tarihinde AK Parti’ye 1 milyar 329 milyon lira, CHP’ye 946 milyon lira, MHP’ye 376 milyon lira, İYİ Parti’ye 361 milyon lira, Yeşil Sol Parti’ye de 329 milyon lira olmak üzere toplam 3 milyar 341 milyon lira şeklinde yapılması gereken hazine yardımı; 31 Mart 2024 tarihinde yapılan yerel seçimler dolayısıyla iki kat şeklinde uygulanarak AK Parti toplam 2 milyar 658 milyon lira, CHP 1 milyar 892 milyon lira, MHP 752 milyon lira, İYİ Parti 722 milyon lira, Yeşil Sol Parti de 658 milyon lira yardım yapılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türk Devletler Teşkilatı’na üye ülkeler incelendiğinde; siyasetin finansman çeşitlerinden birisi olan ve siyasi partilerin varlıklarını devam ettirebilmeleri ve faaliyetlerini yürütebilmeleri hususunda belki de en önemli gelir kaynağı olarak kabul edilebilecek olan hazine yardımları Kırgızistan hariç tüm üye ülkelerde farklı şekillerde uygulanmaktadır. Birliğe üye ülkelerden Azerbaycan’ın hazine yardımlarının siyasi partilere dağıtılması hususunda; hazine yardımlarının % 40’ının Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi’nde temsil edilen siyasi partiler arasında eşit olarak, %50’sinin Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisinde temsil edilen siyasi partilerden seçilen milletvekili sayısıyla orantılı olarak, %5’inin tekrarlanan veya ilave yapılan seçimler sonucunda Azerbaycan Cumhuriyeti Millet Meclisinde temsil edilen yeni siyasi partiler arasında, %2,5’inin Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi seçimlerinde geçerli oy alan ancak Millet Meclisinde temsil edilmeyen siyasi partiler arasında eşit olarak, %2,5’inin ise bu Kanunun 25.2.4 maddesinde öngörüldüğü şekilde, kayıp sayısına göre siyasi partiler arasında orantılı olacak şekilde dağıtıldığı için diğer üye ülkelere göre daha demokratik bir yöntem belirlendiği söylenebilir. Ayrıca Azerbaycan’daki iktidar partisinin toplam gelirindeki hazine yardımı miktarı yaklaşık %9 olup diğer partilerde bu oran yaklaşık %100 olup birliğe dahil olan diğer ülkelerdeki partilerin gelirlerinde hazine yardımı miktarı ortalama %75’tir. Kazakistan ve Özbekistan’ın ise hazine yardımlarının dağıtılmasında ülkede cari asgari ücreti temel alması bu iki ülkedeki uygulamanın

benzerliğine işaret etse de hazine yardımlarının dağıtılmasındaki oran, yüzde ve miktarlar farklı şekillerde uygulanmaktadır. Türkiye’de hazine yardımı uygulanmasında ise önceki genel seçimde %3’lük bir hazine yardımı barajı bulunmakta olup bu oranın üzerinde oy alan partilere almış oldukları oy yüzdesine göre hazine yardımı verilmektedir. Kısacası Azerbaycan’da seçilmiş organda temsil ve önceki seçimdeki oyların payı, Kazakistan’da seçilmiş organda temsil, Özbekistan’da seçimlere katılım ve önceki seçimdeki koltuk (mv) sayısı ve Türkiye’de önceki seçimdeki oy oranı hazine yardımlarının verilmesindeki temel kriterlerdir.

Görüldüğü üzere TDT’ye üye ülkelerde siyasi partilere tanınan finansman hakkı farklı şartlara tabii şekilde uygulanmaktadır. Oysaki bu ülkeler arasında birçok hususta ortak bir anlayışın geliştirilmesi ve iş birliğinin sağlanması teşkilatın en önemli hedefleri arasındadır. Siyasi, ekonomik, yargı ve yasama alanları başta olmak üzere TDT’ye üye ülkelerde ortak bir anlayışın geliştirilebilmesi için siyaset kurumu çok önemli olup bu kurumun baş aktörleri olan siyasi partilerin hayatta kalabilmeleri, faaliyetlerini devam ettirebilmeleri ve seçimlere rahat bir şekilde katılabilmeleri ne kadar önemliyse bu partilere verilecek finansman da o kadar önemlidir. Çünkü ortak bir yönetim anlayışının geliştirilebilmesi için yönetimi ele alacak ve/veya kazanacak parti/partilerin seçimlere katılabilmesi, seçimlerin demokratik ve şeffaf olarak düzenlenebilmesi, seçim kampanyalarının rahatlıkla yürütülebilmesi, seçim zamanları dışında parti faaliyetlerinin devam ettirilebilmesi partilerin sahip oldukları finansman ile paralel bir yapıya sahiptir. TDT’ye üye ülkelere bakıldığında siyasi partilerin finansmanında devlet yardımları hususunda en demokratik ülkenin Azerbaycan olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu ülkeden yola çıkılarak TDT’ye üye ülkelerde siyasi partilere devlet tarafından sağlanacak finansman konusunda ortak bir düzenlemenin yapılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Çünkü sadece seçimlere katılabilen partiler arasında belli şartları (milletvekili seçilmesi, oy barajı, v.b.) yerine getiren partilere finansman desteğinin sağlanması belli bir zaman sonra seçimlerde başarılı olamayan partilerin diğer seçimlere katılmasını engelleyebilir hatta partilerin kapanmasına neden olabilir. Bu nedenle siyasi partilere sağlanacak devlet yardımları sadece milletvekili seçilme ile belli oy oranına bağlı olmayacak şekilde ve TDT’ye bağlı ülkelerin tümünde aynı şekilde olmak üzere Azerbaycan örneğinden hareketle yeniden düzenlenmelidir. Bu hususta yapılabilecek düzenlemeler şöyle olabilir;

- TDT’ye üye ülkelerde ortak bir finansman modeli benimsenmeli,
- TDT’ye üye ülkelerde siyasi partiler için ayrılan finansman; partilerin mecliste temsil edilmelerine, kazandıkları koltuk sayısına, seçimlere katılan parti sayısına göre orantılı olarak daha demokratik olacak şekilde yeniden düzenlenmeli,
- TDT’ye üye ülkelerdeki partilere devlet yardımları her yıl ve düzenli olarak ödenmeli,
- TDT’ye üye ülkelerde devlet yardımları seçim dönemlerine göre orantılı olarak verilmesi yerine her yıl aynı oranda verilmelidir.

Etik Beyan

“Siyasi Partilerin Finansmanında Türk Devletleri Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu makale için etik kurul izni zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ethical Declaration

During the writing process of the study *“A Proposal for Common Political Financing in the Member States of the Organization of Turkic States”* scientific rules, ethical and citation rules were followed. No falsification was made on the collected data and this study was not sent to any other academic publication medium for evaluation. Ethics Committee Permission is not required

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Declaration of Conflict

There is no potential conflict of interest in the study.

Kaynakça

- AMANAT Partisi (2022). *2022 mali raporu*. Astana. Erişim adres <https://amanatpartiasy.kz/financial-report?lang=kz>.
- Azerbaycan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu (2022). Yayın Tarihi:16.12.2022. Sayısı:693.Numarası:VIQ
- Azərbaycan Demokratik Maarifçilik Partiyası (2023). *ADMP'nin 2022-2023 yılları mali raporu*. Bakü. Erişim Adresi: https://www.msk.gov.az/uploads/partiyalar/2023/Partiya_pdf/75/2.pdf.
- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (1995). Yayın Tarihi:11.27.1995.Sayısı:00
- Bachene, N. (2017). *Financing democracy*. Washington DC: OECD Publishing.
- Biezen, I. V. (2010). Campaign and Party Finance. In R. G. Lawrence LeDuc (Eds) , *Comparing Democracies: Elections and Voting in the 21st Century: Campaign and Party Finance* (pp. 65-97). London: SAGE Publications Ltd.
- Böyük Quruluş Partiyası (2023). *BQP'nin 2022-2023 yılları mali raporu*. Bakü. Erişim Adresi: <https://www.msk.gov.az/az/parties/financialreports/2023>.
- Committee, T. N. (1997). *The Funding of Political Parties-Issues and Questions*. London: The Committee on Standards in Public Life.
- Çelik, Ö. (2012). *Siyasi Partilerin Seçim Harcamalarının Denetimi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Demokratik İslahatlar Partiyası (2023). *DİP'nin 2022-2023 yılları mali raporu*. Bakü. Erişim Adresi: https://www.msk.gov.az/uploads/partiyalar/2023/Partiya_pdf/83/2.pdf.
- Duschinsky, Michael Pinto,& Walecki, Marcin. (2005). *Enforcing Political Finance Laws: Training Handbook-June 2005*. Washington: IFES Publishing.
- Gençkaya, Ö. F. (2000). Siyasi Partilere ve Adaylara Devlet Desteği, Bağışlar ve Seçim Giderlerinin Sınırlandırılması - Karsılaştırmalı Bir İnceleme ve Türkiye İçin Bir Öneri. In A. Çarkoğlu, *Siyasi Partilerde Reform* (s. 135). İstanbul: Tesev Yayınları.
- Governance, W. O. (2003). *Money In Politics Handbook: A Guide to Increasing Transparency in Emerging Democracies*. Washington DC: WorldBank.
- Heard, G. A. (1960). *The Costs of Democracy*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Hopkin, J. (2004). The problem with party finance :theoretical perspectives on the funding of party politics. *Party Politics*,10(6), 627-651. doi: <https://doi.org/10.1177/1354068804046911>
- Jon Pierre, Lars Svåsand & Anders Widfeldt. (2000). State subsidies to political parties: Confronting rhetoric with reality. *West European Politics*, 23(3), 1-24.doi: <https://doi.org/10.1080/01402380008425381>
- Katz,Richard S.,& Mair, Peter. (1995). Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party. *Party Politics*, 1(1), 5-28. doi: <https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>
- Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu(2024). *Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu Kararı 1*. Astana. Erişim Adresi: <https://www.election.gov.kz/kaz/news/acts/index.php?ID=9234>.
- Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu(2024). *Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu Kararı 2*. Astana. Erişim Adresi: <https://www.election.gov.kz/rus/news/acts/index.php?ID=9236>.
- Kazakistan Cumhuriyeti Siyasi Partiler Kanunu (2022).Yayın Tarihi:15.07.2022.Sayısı:344
- Kazakistan Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Yönetmelik (2009). Yayın Tarihi: 19.10.2009. Numarası: 5825.
- Mair, Peter., & Biezen, I.V.(2001). Party membership in twenty European democracies, 1980–2000. *Party Politics*, 7(1), 5–21.doi: <https://doi.org/10.1177/1354068801007001001>
- Nassmacher, K.-H. (2003). Introduction: Political Parties, Funding and Democracy. In R. A. Tjernström (Eds), *Funding of Political Parties and Election Campaigns* (pp.1-9). Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance Publishing.
- O'zbekiston Respublikasının Saylov Kodeksi. (2019). Yayın Tarihi:26.06.2019.Numarası:00
- Ohman, M. (Eds)(2013). *Political Finance Oversight Handbook*. Washington DC: International Foundation for Electoral Systems.
- Özbekistan Cumhuriyeti Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Kanun (2004). Yayın Tarihi:30.04.2004. Numarası: 617-II.
- Paltiel, K.Z. (1987). Political Finance. In V. Bogdonor(Eds), *The Blackwell Encyclopedia of Political Institution*. Oxford: Basil Blackwell Publishing.
- Pollock, J. K. (1932). *Money and Politics Abroad*. New York: Alfred A. Knopf Publishing.
- Popper, K. R. (1945). *The Open Society and Its Enemies the High Tide of Prophecy:Hegel, Marx, and The Aftermath Volume II*. London: George Routledge & Sons, Ltd.Broadway House.
- Respublikaçı Alternativ Partiyası (2023). *REAL Partiyası'nın 2022-2023 mali raporu*. Bakü. Erişim Adresi: https://www.msk.gov.az/uploads/partiyalar/2023/Partiya_pdf/65/2.
- Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati – O'zbekiston Liberal-demokratik partiyasining (2023). *Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati – O'zbekiston Liberal-demokratik partiyasining 2023 yil byudjeti ijrosi va 2024 yil byudjetining asosiy ko'rsatkichlari to'g'risida H I S O B O T | O'zLiDeP*. Taşkent. Erişim Adresi: <https://uzlidep.uz/uz/news-of-party/15735>.

- Türk Devletleri Teşkilatı (2024). Türk Devletleri Teşkilatı İşbirliği Alanları. Erişim Adresi: <https://www.turkicstates.org/tr/isbirligi-alanlari>.
- Türkiye Siyasi Partiler Kanunu (1983). Resmî Gazete Yayımlı Tarihi: 24.04.1983.Sayısı: 18027. Numarası:2820.
- Türkiye Milletvekili Seçim Kanunu (1983). Resmî Gazete Yayımlı Tarihi: 13.06.1983. Sayısı: 18076. Numarası:2839
- USAID. (2003). *Money In Politics Handbook: A Guide to Increasing Transparency In Emerging Democracies*. Washington : USAID.
- Uzun, C. D. (2011). Anayasa Önerilerinde Siyasi Partilerin Finansmanı ve Yeni Bir Öneri. *TBB Dergisi*, 94, 235-258.
- Vəhdət Partiyası (2023). *VP'nın 2022-2023 yılları mali raporları*. Bakü, Erişim Adresi: https://www.msk.gov.az/uploads/partiyalar/2023/Partiya_pdf/77/2.pdf.
- Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası (2022). *Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının 31 Dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları*. Bakü, Erişim Adresi: https://www.msk.gov.az/uploads/partiyalar/2022/Partiya_pdf/7/2.pdf.
- Walecki, M. (2007). Challenging the Norms and Standards of Election Administration: Political Finance. In IFES (Eds), *Challenging the Norms and Standards of Election Administration* (pp. 75-93). Arlington: IFES.
- Weber, M. (1919). Politics as a Vocation. *Politik als Beruf* (pp. 396-450). Münih: Duncker & Humblot.
- Yeni Azərbaycan Partiyası (2022). *Yeni Azərbaycan Partiyasının 31 Dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları*. Bakü. Erişim Adresi: https://www.msk.gov.az/uploads/partiyalar/2022/Partiya_pdf/10/2.pdf.
- ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРТАЛЫҚ САЙЛАУ КОМИССИЯСЫ АҚПАРАТТЫҚ БЮЛЛЕТЕНЬ (2024). Astana. Erişim Adresi: <https://www.election.gov.kz/upload/docs/2024/01/%D2%9A%D0%A0%20%D0%9E%D0%A1%D0%9A%20%D0%B0%D2%9B%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8B%D2%9B%D0%B1%D1%8E%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%96%202023.pdf>.
- Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995). Astana. Erişim Adresi: https://www.akorda.kz/kz/official_documents/constitution.

EXTENDED ABSTRACT

As of the 21st century, parties, which are one of the indispensable elements of democracy due to their characteristics, exist in almost all countries of the world. In almost all countries where political parties exist, elections are held, which is one of the principles of democracy, and the person and/or persons who will govern the country are elected as a result of these elections. In countries with a certain electoral system, political parties and candidates try to get ahead of their competitors by organising some election campaigns while competing with other competitors. However, due to the conditions of the 21st century, these election campaigns to be organised can reach serious figures economically. For this reason, political parties and candidates who can conduct election campaigns during election periods can gain advantage over their rivals. Treasury aids (state aids) given by the state to political parties are very important in order to ensure that political parties, which are one of the indispensable elements of democracy, do not remain under the influence of pressure and interest groups and other individuals and/or persons and groups, and can easily conduct politics and carry out their activities. Treasury aids are an important element that can enable political parties to act independently. Today, treasury aids are applied in many countries of the world. Today, many unions, organisations, institutions and organisations are being established in many regions of the world due to political, economic, military, social, etc. reasons, and efforts to establish them are still continuing. In this sense, the Organisation of Turkic States is an organisation established by Turkic states to ensure political and economic cooperation among its members. The union, which was first established as an international organisation under the name of 'Turkic Council' with the Nakhchivan Treaty signed at the Summit of Turkic Heads of State held in Nakhchivan on 3 October 2009, was renamed the Organisation of Turkic States at the end of the 8th Summit held in 2021. The founding members of the organisation are Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Turkey. Uzbekistan joined the organisation in 2019 and Hungary, Turkmenistan and the Turkish Republic of Northern Cyprus are observer members. The Organisation has objectives to ensure cooperation in 20 areas, from political cooperation to cooperation with international organisations. In this study, state aids, one of the financing methods of political parties in the member countries of the Organisation of Turkic States (OST), are examined. In the member countries of the CSTO, which cooperate in many areas, especially political and economic cooperation, and declare that they want to develop this further in the summits they organise; In the member countries of the CSTO, where there are many parties, democratic form of government is dominant, the parties, which are one of the institutions in making decisions about the country, are very important for the aforementioned reasons, and financing is equally important for the parties to continue their existence. Do all member states of the Organisation of Turkic States have state aid? Is there a common practice in the member countries of the Organisation of Turkic States that have state aid? In this study, it is aimed to reveal whether there is a common practice on state aids, which is one of the sources of financing necessary for the parties, which are thought to be effective

in ensuring political unity in full, to continue their existence and to carry out their functions easily. Although there are many studies on the financing of politics in the western literature, this study is the first study in its field since it is oriented towards the Turkish States. In the member countries of the Organisation of Turkic States, which have a democratic form of government; the fact that the existence of political parties is very important and that there are not many studies on financing, which is also important for political parties to continue their existence and carry out their activities easily, increases the importance of the study even more. In addition, the study gains importance in terms of shedding light on the negative perception formed in the public opinion on the financing of political parties and revealing the share of state aids in the total income of political parties. In the study, a qualitative research method was used and firstly the concept of political financing was explained, then the necessary explanation was provided on what the Organisation of Turkic States is, then information was given on the electoral system in the member countries of the Organisation of Turkic States and state aids accepted as direct aid in the financing of politics, and finally the study was concluded with a conclusion. As a result, when the member countries of the Organisation of Turkic States are examined; treasury aids, which is one of the financing types of politics and which can be considered as perhaps the most important source of income for political parties to continue their existence and carry out their activities, are applied in different ways in all member countries except Kyrgyzstan. In short, treasury aids are not applied in all member countries of the Organisation of Turkic States and there is no unity in the current legal regulations of the countries where they are applied.